

عبدالط فضاىى در ايران

www.ketab.ir

نویسندگان:

مرتضى حيدرى . داود آلبوغبىش . اميد جليلزاده

سرشناسه	: حیدری، مرتضی، ۱۳۶۹ -
عنوان و نام پدیدآور	: عدالت قضایی در ایران / نویسندگان مرتضی حیدری، داود آلبوغیش، امید جلیل‌زاده.
مشخصات نشر	: تهران: ندای کارآفرین، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ۱۶۸ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۴۸۲-۱۷۳-۵
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
موضوع	: فضاهای عمومی - ایران - جنبه‌های اجتماعی - نمونه‌پژوهی
موضوع	: Public spaces -- Iran -- Social aspects -- Case studies
موضوع	: عدالت اجتماعی - ایران - نمونه‌پژوهی
موضوع	: Social justice -- Iran -- Case studies
شناسه افزوده	: آلبوغیش، داود، ۱۳۷۰ -
شناسه افزوده	: حیدری، مرتضی، ۱۳۵۹ -
رده بندی کنگره	: ۹۰۵۳NA/۶۴۳:۱۳۱۷
رده بندی دیویی	: ۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۲۰۲۱

نام کتاب	: عدالت قضایی در ایران
نویسندگان	: مرتضی حیدری، داود آلبوغیش، امید جلیل‌زاده
طراح جلد	: آرش جهانی
صفحه‌آرا	: وحید حسن‌زاده
تیراژ	: ۱۰۰۰ جلد
نوبت چاپ	: ۱۳۹۷ اول
قیمت	: ۱۸,۵۰۰ تومان
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۴۸۲-۱۷۳-۵

تهران، خیابان انقلاب، خیابان فخر رازی، نبش کوچه انوری، پلاک ۲۹

تلفن تماس: ۶۶۴۰۲۷۲۲

www.NedayeKarafarin.ir

«کلیه حقوق نشر اعم از چاپی، الکترونیکی، تصویری، صوتی و اینترنتی برای نویسندگان محفوظ است.»
(نقل مطالب با ذکر مأخذ بلامانع است)

فصل اول: کلیات، مفاهیم و ادبیات نظری

۱۳	تعاریف و مفاهیم
۱۷	ارزیابی
۱۷	توسعه
۱۷	سعی بنده توسعه
۱۸	توسعه نیابتی
۱۹	عدالت
۱۹	فضا
۲۰	عدالت فضایی
۲۰	توسعه و عدالت اجتماعی
۲۱	انواع توسعه از دیدگاه مفهومی
۲۲	توسعه اقتصادی
۲۳	توسعه صنعتی
۲۳	توسعه انسانی
۲۴	توسعه اجتماعی
۲۵	توسعه فرهنگی
۲۵	توسعه سیاسی
۲۶	توسعه فضایی
۲۷	توسعه پایدار

۲۹	عوامل توسعه نیافتگی
۲۹	عوامل درونی
۳۳	عوامل بیرونی
۳۴	سطح بندی جغرافیایی نابرابری های فضایی
۳۴	نابرابری فضایی در سطح بین المللی
۳۵	نابرابری فضایی در سطح ملی
۳۵	نابرابری فضایی در سطح مناطق شهری
۳۵	نابرابری فضایی در سطح شهرها
۳۶	نابرابری فضایی در سطح محلی (محدوده های خرد شهری)
۳۶	انواع عدالت فضایی
۳۷	عدالت توزیعی
۳۸	علل نابرابری فضایی
۳۸	ساختار اقتصادی - فعالیتی
۳۹	ساختار تصمیم گیری
۳۹	ساختار فضایی - کالبدی
۳۹	بی عدالتی فضایی در ایران
۴۰	دیدگاه های توسعه منطقه ای
۴۰	نظریه قطب رشد
۴۱	نظریه عدالت منطقه ای
۴۲	نظریه نظام سلسله مراتب سکونتگاهی
۴۳	نظریه میسرا

۴۳	نظریه مرکز-پیرامون	۶۷
۴۵	نظریه وابستگی	۶۷
۴۶	نظریه مکان مرکزی	۶۷
۴۷	نظریه دوگانگی منطقه‌ای	۶۷
۴۷	نظریه توسعه منطقه‌ای	۶۷
۵۰	نظریه توسعه راندینلی	۶۷
۵۱	نظریه تحویل توسعه نیافتگی	۶۷
۵۱	نظریه اقتصاد منطقه	۶۸
۵۲	جمع‌بندی	۶۸
۵۳	فصل دوم: تکنیک‌های رتبه‌بندی سطح توسعه یافتگی	
۵۳	مقدمه	۶۸
۵۴	تکنیک‌های تصمیم‌گیری	۶۸
۵۴	تکنیک AHP	۶۸
۵۵	تکنیک ANP	۶۸
۵۶	تکنیک الکنتر	۶۸
۶۰	تکنیک تاپسیس	۶۸
۶۳	تکنیک ویکور	۶۸
۶۵	تکنیک WASPAS	۶۸
۶۶	تکنیک SAW	۶۸
۶۷	تکنیک شاخص Z	۶۸
۶۸	تکنیک DEMATEL	۶۸

۷۰	تکنیک تاکسونومی عددی
۷۳	تکنیک تحلیل خاکستری
۷۴	تکنیک Copeland
۷۶	جمع‌بندی
۷۷	فصل سوم: شناخت اجمالی کشور ایران
۷۷	موقعیت جغرافیایی کشور ایران
۷۹	مشخصات طبیعی ایران
۸۰	آب و هوای ایران
۸۰	آب و هوای بیابانی
۸۰	آب و هوای کوهستانی
۸۱	آب و هوای خیزی
۸۱	تقسیمات کشوری ایران
۸۵	موقعیت جغرافیایی استان‌های کشور
۸۵	آذربایجان شرقی
۸۶	آذربایجان غربی
۸۷	اردبیل
۸۸	اصفهان
۸۹	البرز
۹۰	ایلام
۹۱	بوشهر
۹۲	تهران

۹۳	چهارمحال و بختیاری
۹۴	خراسان جنوبی
۹۵	خراسان رضوی
۹۶	خراسان شمالی
۹۷	خوزستان
۹۸	زنجان
۹۹	سمنان
۱۰۰	سیستان و بلوچستان
۱۰۱	فارس
۱۰۲	قزوین
۱۰۳	قم
۱۰۴	کردستان
۱۰۵	کرمان
۱۰۶	کرمانشاه
۱۰۷	کهگیلویه و بویراحمد
۱۰۸	گلستان
۱۰۹	گیلان
۱۱۰	لرستان
۱۱۱	مازندران
۱۱۲	مرکزی
۱۱۳	هرمزگان

۱۱۴	همدان
۱۱۵	یزد
۱۱۶	جمع‌بندی
۱۱۷	فصل چهارم: ارزیابی عدالت فضایی در ایران
۱۱۷	انتخاب شاخص‌های توسعه
۱۲۰	جامع‌آماري، نمونه آماری و ابزار گردآوری داده‌ها
۱۲۱	روش تحریه و تحلیل آماری داده‌های پژوهش
۱۲۱	نتایج تکنیکی به‌کاررفته به منظور ارزیابی عدالت فضایی در ایران
۱۲۱	نتایج تکنیک تاپسیس
۱۲۱	ارزیابی شاخص اقتصادی
۱۲۲	ارزیابی شاخص آموزشی
۱۲۴	ارزیابی شاخص فرهنگی و ورزشی
۱۲۵	ارزیابی شاخص بهداشتی درمانی
۱۲۶	ارزیابی شاخص مسکونی و زیربنایی
۱۲۸	ارزیابی عدالت فضایی با تکنیک تاپسیس
۱۲۹	نتایج تکنیک ویکور
۱۲۹	ارزیابی شاخص اقتصادی
۱۳۰	ارزیابی شاخص آموزشی
۱۳۲	ارزیابی شاخص فرهنگی و ورزشی
۱۳۳	ارزیابی شاخص بهداشتی درمانی
۱۳۴	ارزیابی شاخص مسکونی و زیربنایی

۱۳۶	ارزیابی عدالت فضایی در ایران با تکنیک ویکور
۱۳۷	نتایج تکنیک WASPAS
۱۳۷	ارزیابی شاخص اقتصادی
۱۳۸	ارزیابی شاخص آموزشی
۱۴۰	ارزیابی شاخص فرهنگی و ورزشی
۱۴۱	ارزیابی شاخص بهداشتی - درمانی
۱۴۲	ارزیابی شاخص مسکونی و زیربنایی
۱۴۴	ارزیابی عدالت فضایی در ایران با تکنیک WASPAS
۱۴۵	نتایج روش تحلیل شبکه‌ای
۱۴۷	جمع‌بندی
۱۵۱	پیشنهادهای
۱۵۳	منابع و مأخذ
۱۶۵	پیوست‌ها

مقدمه

سه چیز است که همه مردم به آنها نیاز دارند: امنیت، عدالت و آسایش.

امام صادق (ع)

مقدمه

هنگام تعریف توسعه غالباً مفاهیمی مانند پیشرفت و رفاه و پادشاهی و نیز مطرح شده و بعضاً به جای یکدیگر به کار می‌روند. رشد به معنی افزایش کمی است و اغلب در مباحث اقتصادی و افزایش مصرف مواد به کار می‌رود. اما توسعه به معنی افزایش کیفی و در واقع در آوردن یک توان بالقوه می‌باشد (ضرابی و تبریزی، ۱۳۹۰: ۶۵). توسعه تغییر بنیادی در زمینه‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی هر جامعه محسوب می‌شود و تحقق آن مستلزم ایجاد ماهی‌گی بین ابعاد گوناگون آن است. به عبارت دیگر توسعه فرآیندی است که طی آن جوامع از شرایط اولیه عقب‌ماندگی و توسعه‌نیافتگی با عبور از مراحل تکامل کم و بیش یکسان و تحمل دگرگونی‌های کیفی و کمی به جوامع توسعه‌یافته تبدیل خواهد شد (نصیری، ۱۳۷۹: ۱۱). به بیان سازمان ملل، توسعه فرآیندی است که کوشش‌های مردم و دولت را برای بهبود اوضاع اجتماعی و اقتصادی و فرهنگی هر منطقه متحد کرده و مردم این منطقه را در زندگی یک ملت ترکیب نموده و آن‌ها را برای مشارکت در پیشرفت توانا می‌سازد (مؤمنی و صابر، ۱۳۸۹: ۱۶۲). تورم توسعه و تراکم رشد به ویژه در کشورهای در حال توسعه سبب بروز عدم تعادل و ناهماهنگی‌های ناحیه‌ای گردیده که پیامدهای آن سیل عظیم مهاجرت‌های روستا-شهری، عقب‌ماندگی نقاط دیگر و نابرابری‌های ناحیه‌ای است (نسترن و همکاران، ۱۳۹۴: ۲).

فضای جغرافیایی برآیند عملکرد عوامل بسیاری است که در این میان، نهاد سیاست و کارکرد نهادهای رسمی و شاخص آن یعنی حکومت و به تبع آن دولت، در کیفیت شکل‌گیری آن از دیدگاه عدالت فضایی بسیار اثرگذار است؛ به همین دلیل درک حوزه‌ی معنایی عدالت فضایی مشروط به درک رابطه‌ی متقابل سیاست و فضا است. فضا صحنه‌ی نمایش پدیده‌های گوناگونی است که در آن ترکیب و تلفیق این پدیده‌ها به شکل‌های گوناگون، آثار متنوعی از خود بر جای می‌گذارند (حافظنیا و همکاران، ۱۳۹۴: ۳۴) و هستی جوامع انسانی را منعکس می‌کنند. تجلی تلاش انسان‌ها در جواب‌گویی به نیازهایشان در جامعه، رشد و توسعه‌ی فضایی را پدید می‌آورد. گاه اقدامات هدفمند و کوشش‌های آگاهانه‌ی انسان و گاه فعالیت‌های خودبه‌خودی و اتفاقی او به توسعه‌ی فضایی منجر می‌شود (معصومی‌اشکوری، ۱۳۸۵: ۲۰). درک صحیح حوزه معنایی عدالت فضایی (جغرافیایی)، مشروط بر درک رابطه متقابل سیاست و فضا و مکانیسم پویای آنهاست. این مکانیسم متقابل زمینه‌ساز مطرح شدن و فلسفه طرح عدالت فضایی در جغرافیای سیاسی است، در جغرافیای سیاسی مفهوم عدالت از سطح انتزاعی خارج شده و به سطح عینیت می‌رسد، و به عبارتی دیگر مفهوم عدالت عملیاتی می‌شود. در این منظر عدالت فضایی یا جغرافیایی عبارت است: از برابری نسبی شاخص‌های جامع توسعه اقتصادی زیربنایی، سیاسی، فرهنگی، اجتماعی، امنیتی و بهداشتی) در مکانها و فضاهای جغرافیایی (سرد و کلان) یک کشور با شاخص‌های متناظر توسعه با آن در سطح ملی بر اساس اصول نیاز و برابری (حافظنیا و قادری‌حاجت، ۱۳۹۴: ۳۲). عدالت فضایی، توزیع عادلانه امکانات، تسهیل خدمات در سطح سرزمین است، به طوری که هیچ مکانی نسبت به مکان دیگر از برخورداری از مزایای فضایی برتری نداشته باشد. نابرابری شرایط طبیعی نباید توجیهی بر نابرابری فضایی تلقی شود. بلکه با استفاده از اصل پیشنهادی «اولویت» بهتر است به مناطق محروم کشور و به‌ویژه روستاها، کمترین توسعه‌یافته و همچنین در مقیاس خردتر در سطح محلات نابسامان شهری، سکونتگاه‌های غیر رسمی توجه بیشتری شود و عدالت توزیعی مدنظر قرار گیرد (طیعی، ۱۳۹۲: ۳۴).

هدف اصلی و تغییرناپذیر هر حکومت ملت پایه، بقای ملی بوده که این مهم در گرو امنیت ملی است و این مسئله نیز از میزان توانایی حکومت در حفظ وحدت ملی، توسعه متوازن منطقه‌ای و در نهایت رضایت شهروندان متأثر است. از این رو یکی از مهمترین عواملی که امنیت یک کشور را مورد تهدید قرار می‌دهد وجود نابرابری‌های فضایی بین مناطق مختلف جغرافیایی آن کشور است (اطاعت و موسوی، ۱۳۹۰: ۷۵). در ایران نابرابری

و فقدان تعادل در توزیع بهینه امکانات در اثر سیاست‌های غیراصولی گذشته در مکانیابی‌های صنعتی-خدماتی، قطب‌های رشد و روند تمرکزگرایی در شهرهای مسلط ناحیه‌ای؛ عدم تعادل فضایی بین سطوح ملی، منطقه‌ای، ناحیه‌ای و محلی یکی از مسائل مهمی است که تحت تأثیر مکانیسم‌های حاکم بر ساختارهای اقتصادی و اجتماعی و سیاسی پدید آمده است (نسترن و همکاران، ۱۳۹۴: ۲). از آنجا که ایران دارای نواحی کارکردی قومی و ناحیه‌ای است، باید اذعان داشت که بی‌عدالتی فضایی در کوتاه‌مدت زمینه‌های واگرایی سیاسی، فرهنگی و اجتماعی را فراهم خواهد آورد و در بلندمدت همبستگی، یکپارچگی ملی و تمامیت سرزمینی را با مخاطرات جدی روبه‌رو خواهد کرد (حافظنیا و قادری‌حاجت، ۱۳۹۳: ۱۱). ر. واضح است که نمود چنین معطلاتی به‌ویژه در استان‌های محروم که دارای مشکلات ساختاری و موروثی خاص خود می‌باشند، بیشتر است و این امر نه تنها باعث بروز مشکلات روزافزون و پیچیده‌تر برای مردم می‌شود، بلکه به نظر می‌رسد موجبات افزایش نگرانی مسئولان را نیز فراهم آورده است (کاظمی و زمانیان، ۱۳۸۴: ۱۴۳). شناخت علمی و همه‌جانبه‌ی امکانات، نیازها، تنگناها و قابلیت‌های استان‌های ایران، برای ایجاد تعادل و از بین بردن نابرابری‌های منطقه‌ای (عدالت فضایی)، ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است. کتاب حاضر مطالعات دقیق‌تر و مفصل‌تر وضعیت توسعه‌یافتگی استان‌های کشور ایران را دنبال می‌کند و بر اساس میزان توسعه‌یافتگی، استان‌ها به سه گروه عمده، فرا توسعه‌یافته، توسعه‌یافته، در حال توسعه، محروم و بسیار محروم طبقه‌بندی می‌شوند، در نهایت راهکارهایی برای کاهش فاصله سطح توسعه‌یافتگی استان‌های کشور با رویکرد عدالت فضایی ارائه می‌گردد.

امید است این کتاب بتواند برای کارشناسان و متخصصان حوزه منطقه‌ای، آمایش سرزمین و جغرافیدانان مفید واقع گردیده و زمینه افزایش عدالت فضایی در ایران را فراهم آورد.

رضا تقی‌حیدری

زود آلبوغیش

امید جلیل‌زاده